

Motion till riksdagen 2016/17:2022

av **Kristina Yngwe m.fl. (C)**

Biobaserat kretsloppssamhälle

Sammanfattning

Varje år inträffar ”over-shoot-day” allt tidigare. Det är dagen då vi bedöms ha förbrukat den årliga ekologiska budgeten för vad vår jord kan förse oss med i förhållande till de resurser vi konsumerar.

Förverkligandet av ett kretsloppssamhälle är en central del i Centerpartiets miljöpolitiska historia. Vi strävar efter möjligheten att leva i ett samhälle där människans behov tillgodoses i samklang med naturens kretslopp där den biologiska mångfalden värnas och resursbasen nyttjas och växer.

Det är inte konsumtionen vi behöver stoppa, utan den linjära förbrukningen av material för att istället återföra material till kretsloppet för att sluta cirkeln. Att komma till bukt med den ineffektiva resursanvändningen är vad vi kallar för cirkulär ekonomi. Vi behöver skapa nya affärsmodeller, förutsättningar och system för att tekniska material i möjligaste mån ska kunna återcirkulera många gånger i ekonomin utan att förlora i värde och för att biologiska material ska kunna återföras till naturen genom att vara nedbrytbara och giftfria och användas på nytt. I Miljömålsberedningens betänkande En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige SOU 2016:47 lyfts dessa perspektiv fram, vilket vi har valt att ta fasta på.

Vi har dessutom ett skriande behov av att bryta fossilberoendet för att klara omställningen till ett samhälle utan nettoutsläpp av växthusgaser och negativ miljöpåverkan. Centerpartiet har i regeringsställning visat att tillväxt går att förena med minskad miljöpåverkan och minskade utsläpp av växthusgaser. Bara under Centerpartiets och Alliansens regeringstid minskade utsläppen av växthusgaser med drygt 19 procent. Under mätperioden 1990 till 2015 ökade tillväxten med 40 procent samtidigt som utsläppen av växthusgaser minskade med 25 procent.

I Sverige har vi en stor potential i att klara omställningen till förnybart genom att skapa näring, energi, produkter och tjänster från bland annat skogsråvara. En bioekonomi grundar sig i denna möjlighet att byta ut fossil råvara mot förnybar. Sverige kan bli framtidens bioekonomiska kretsloppssamhälle.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell strategi för omställningen till en biobaserad samhällsekonomi bör tas fram och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strategin bör bidra till ökad användning av biobaserade material på sikt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strategin bör vara förankrad inom både politiken och näringslivet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över vilka styrmedel som kan svara mot behovet av att långsiktigt öka efterfrågan på hållbara biobaserade produkter, framför allt på nischmarknader, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla och stödja bättre information till slutkonsumenter om basmaterialens klimatavtryck i olika slutprodukter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att använda offentlig upphandling som ett instrument liksom andra sätt att via regleringar utveckla nischmarknader och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt ansvariga myndigheter att utveckla uppföljningsmått så att utvecklingen mot en mer biobaserad ekonomi och substitutionen av fossila råvaror kan följas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en utveckling mot mer cirkulär ekonomi som präglas av hög material- och energieffektivitet för att främja tillväxt samtidigt som vi får lägre klimatpåverkan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anpassa regelverk och styrmedel för att främja teknikutveckling och styrning mot resurseffektivitet så att minskade utsläpp säkerställs och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur cirkulära system kan stimuleras genom den offentliga styrningen för att nya produkter på marknaden ska få ett lägre klimatavtryck och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa producentansvar för textilier och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regler behöver klargöras för beskattning, arbetsvillkor, säkerhet, försäkringar m.m. för t.ex. delningstjänster och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera biobaserade bränslen och biobaserade material som ersätter material som producerats med fossila råvaror och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att biobaserade produkter så långt som möjligt bör användas där de gör störst klimatnytta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidareutveckla certifiering av både skogsbruk och produktkedjor och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge berörda myndigheter i uppdrag att ta fram en strategisk plan för att minska utsläppen av växthusgaser från skog och jordbruk och öka kolinlagringen i åker- och betesmark och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda skogar med höga naturvärden från avverkning och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skogsvårdslagstiftningens inriktning, med jämbördiga mål för uthållig produktion, bör ligga fast och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja användandet av trämaterial vid bostadsbyggande och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i EU värna om den svenska modellen för skogsbruk och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna om markägares integritet vid avverkning och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla skogsnäringen genom regelförenkling och bättre myndighetskontakt och tillkännager detta för regeringen.

En nationell strategi för biobaserad samhällsekonomi

Den gröna kolatomen, som finns i våra naturresurser på åkern och i skogen, utgör en oundgänglig byggsten i framtidens hållbara samhälle. Det är viktigt att de rikedomar som finns i naturen också bidrar till att utveckla de samhällen och verksamheter som finns där naturresurserna finns. Detta för att vi ska kunna skapa ett hållbart samhälle i alla dess delar. Med den gröna kolatomen som bas kan vi producera livsmedel, drivmedel, kemikalier, tyg och byggmaterial från förnybara resurser. Det skapar nya affärsmöjligheter för de gröna näringarna och landsbygdens företag samtidigt som det minskar belastningen på klimat och miljö. Det skapar jobb och tillväxt bland landsbygdens företag och de industrier och tjänstesektorer i hela landet som ska förädla och förmedla dessa råvaror och produkter, och för export av miljöteknik och kunskap.

Tillsammans är jorden och skogen Sveriges gröna guld och dess produkter leder till klimat- och miljönytta i hela världen. Därför måste landsbygden ha rätt verktyg för att bedriva ett modernt jord- och skogsbruk. För att ta ett samlat grepp kring de affärsmöjligheter som en övergång till ett biobaserat samhälle ger menar Centerpartiet att en nationell strategi för en biobaserad samhällsekonomi ska tas fram. Den strategin bör bidra till att öka användningen av biobaserade material över tid. I Sverige har vi både råvarubasen men även det industriella kunnandet och världsledande forskning på området, och det är samverkan mellan näringsliv och stat som behövs för att förverkliga strategin. Därför behövs engagemanget och förankringen både inom politiken och näringslivet. Vi kan skapa förutsättningar för grön kemi med kemiska produkter och processer som minskar eller helt eliminerar användandet eller bildandet av farliga ämnen, och fasa ut giftiga kemikalier. Vi vill öka och industrialisera träbyggandet och

stimulera vidareförädling av träproduktion i Sverige. Vi vill fortsätta omställningen av transportsektorn genom att öka produktionen av förnybara och hållbara drivmedel från jord- och skogsråvara.

Behov för nischmarknader

För att ta tillvara den potential vi har i Sverige att ställa om till mer biobaserade material och bioekonomi behöver vi skapa långsiktiga spelregler för investerare. I takt med att klimatförändringarnas spår syns tydligare så ökar behovet att ersätta fossila material mot biobaserade motsvarigheter. Trots behovet är det en svår konkurrens mot det låga oljepriset när utvecklingen av en nischmarknad i ett initialt skede kan vara mycket kostsam. Centerpartiet anser att marknaden ska vara styrande och efterfrågan finnas därefter, men vid utveckling av ny teknik och när nischmarknader behöver skapas, finns behov av stöd på vägen. När det gäller stöd för marknadsintroduktion av ny teknik finns ett välfungerande system, men inte för hela innovationskedjan. Det är här som nya nischmarknader och affärsmodeller kan skapas vilket uppmärksammats i Miljömålsberedningens betänkande SOU 2016:47. I dag saknas helt styrmedel för nischmarknad och marknadstillväxt, vilket gjort att utvecklingen avstannat i Sverige. Politiken kan svara på detta behov genom att utveckla styrmedel som motsvarar investeringarnas livslängd.

I högre utsträckning behöver klimatsmarta giftfria biobaserade material efterfrågas, både vid offentlig upphandling som av konsument. Vi anser att styrmedel kan utformas för att främja denna efterfrågan likt principen om att förorenaren betalar. Det som är skadligt för miljön bör kosta mer medan det som är bra för miljön bör beskattas lägre såsom arbete eller miljövänliga material och lösningar. Samtidigt har vi EU-regler och en globaliserad värld att ta hänsyn till. Vi kan inte riskera att beskatta till den grad att svenska industrier tvingas flytta utomlands och orsaka större miljöskada där, samtidigt kan vi inte överkompensera det klimatsmarta, giftfria och biobaserade då det strider mot EU:s statsstödsregler. Centerpartiet vill som en första insats verka för att tillhandahålla information till slutkonsumenten som ofta kan ha högre betalningsvilja för en produkt med lägre klimatavtryck såsom biobaserade material. Vi vill också främja biobaserade material genom offentlig upphandling för att på så vis skapa en högre efterfrågan. För det tredje vill vi att berörda myndigheter ges i uppdrag att utveckla uppföljningsmått så att utvecklingen mot en mer biobaserad ekonomi, och ersättning av fossila råvaror, kan följas.

Som en styrande princip för att främja utvecklingen av klimatsmarta, giftfria, biobaserade material vill vi att dessa typer av bränslen och material prioriteras i och med att de kan utgöra en viktig del för Sveriges framtida arbetsmarknad och i att minska Sveriges miljöbelastning. När nischmarknaderna är utvecklade och tekniken är på plats bör dessa produkter prioriteras så att de så långt som möjligt används där störst klimatnytta fås.

Resurseffektiv cirkulär ekonomi och delningsekonomi

Globalt sett används råvaror och energi som om det fanns en oändlig tillgång men så är tyvärr inte fallet. Idag sker ett stort slöseri på resurser där materialanvändningen ökar i samma takt som välståndet globalt ökar, utan att man tillvaratar, återanvänder och återvinner de resurser som finns.

Detta är ett slöseri både med planetens resurser och ekonomin. I Europa återvinns ca 40 procent av allt material, medan ca 60 procent bränns eller läggs på deponi. Både i Europa och ute i världen produceras råmaterial till en hög kostnad för miljö och ekonomi, och ändå används materialet bara en gång. Denna ineffektiva användning av energi och material ligger bakom många av våra stora miljöproblem som bidrar till utsläpp av växthusgaser. Inom transporter, mat och byggnader förekommer störst slöseri med resurser. Detta är utsläpp och skador på miljön som kan undvikas om resurserna används mer effektivt i en cirkulär ekonomi. En utveckling mot en cirkulär ekonomi ser vi som en förutsättning för att minska utsläppen av växthusgaser och öka sannolikheten att nå klimatmålen.

Sverige har en bättre utgångspunkt än Europa och världen i att utvecklas mot en cirkulär ekonomi. I Sverige så återvinner vi betydligt mer, vi har en nästan fossilfri elproduktion, hög grad av cirkulära materialflöden och högproduktiva värdekedjor i industrin. Det finns ändå en potential att öka resurseffektiviteten av material- och energianvändning i ekonomin. Studier har visat att det kan leda till minskade utsläpp av växthusgaser, samtidigt som vi kan skapa jobbtillfällen och få tillväxt. Centerpartiet anser därför att vi behöver verka för en utveckling mot en cirkulär ekonomi för att främja tillväxt och lägre klimatpåverkan.

I och med att en cirkulär ekonomi innehåller flöden som är mer än bara resurseffektiva behövs samverkan mellan politiken, forskning och näringsliv för att nå ett effektivare resursutnyttjande.

Produktdesign, produktionsprocesser och materialflöden är delar i innovationsprocessen som kan behöva utvecklas för att möjliggöra ett förbättrat resursutnyttjande, så att inte produkten behöver slängas när en komponent går sönder. Företag kan verka för att få tillbaka sina produkter och material från kunder i slutet av livscykeln för att sluta kretsloppet exempelvis genom att standardisera materialval för att öka materialvärdet i produkterna. Ett utökat producentansvar för fler produktgrupper såsom textilier kan vara en metod för att stärka den cirkulära ekonomin och möjliggöra högre resursutnyttjande. Utveckling av nya affärsmodeller såsom leasing-baserade affärsmodeller liksom anpassning till en delningsekonomi kan bli nya utmaningar i näringslivet. Den offentliga sektorn behöver främja cirkulära system där nya teknologier integreras i samhället på ett effektivt sätt så att miljöpåverkan minskas och tillväxt ökar. Detta bör leda till en teknik- och produktutveckling med allt lägre klimatavtryck samtidigt som svensk ekonomi gynnas av högre resurseffektivitet. I takt med omställningen mot en cirkulär ekonomi, eller cirkulär bioekonomi, så behöver politiken anpassa regelverk och styrmedel så att modern teknik främjas så att resurseffektiviteten ökar samtidigt som utsläppen av växthusgaser minskar.

En annan form av ökat resursutnyttjande är genom delningsekonomi där underutnyttjade varor och tjänster kan hyras eller lånas ut utan att man behöver äga tjänsten eller produkten. Det är en växande trend med många goda föredömen såsom Airbnb som är bland världens största hotellföretag, utan att äga ett enda rum eller Amazon som är världens största detaljhandelsföretag men saknar fysiska butiker. I

denna starka utveckling har politiken inte hunnit med och därför behöver regler anpassas för att stärka delningstjänster genom exempelvis beskattning, arbetsvillkor, säkerhet och försäkringar.

Klimatsmart skogsbruk och jordbruk

Vår skogs- och jordbruksmark har en unik potential i att skapa arbetstillfällen, ge oss energi, näring, produkter och tjänster, bevara och gynna biologisk mångfald samtidigt som de kan bidra till att minska utsläppen av växthusgaser genom att vara en kraftfull kolsänka. Centerpartiet vill att det klimatsmarta aktiva skogsbruket ska upprätthållas och stärkas för att nå en ökad skogstillväxt. Detta utgör en grundförutsättning för att ställa om till en bioekonomi där vi ersätter fossila klimatpåverkande material med skogsråvara.

Samtidigt har vi skogsområden som är särskilt skyddsvärda i avseende att de utgör habitat för många hotade växt- och djurarter. Dessa områden har höga naturvärden och bör i högre utsträckning skyddas från avverkning. År 2010 startade Centerpartiet och Alliansen ett projekt som kallas för Komet. Projektet handlar om ett nytt sätt för att skydda skog. Projektet bygger på avsättningar på frivillig grund där det är markägaren som tar initiativet till avsättningen. Tanken är att fler naturvårdsavtal ska kunna tecknas och att än mer kunna involvera markägaren i skydd av värdefull mark. Centerpartiet vill se mer av projekt som bidrar till mer engagemang i skogen och att kunna uppfylla miljömålen om skyddad skog.

Ett sätt att stärka den miljöprofil som de svenska skogarna har är genom att utveckla de frivilliga certifieringar av skogsbruk och produktkedjor som redan finns för att stärka trovärdigheten för svenska biobaserade giftfria produkter.

Trä är ett hållbart byggmaterial och det enda förnybara byggmaterialet. Andra byggmaterial såsom betong, stål och tegel kommer inte från förnybar råvara och kräver mycket energi för sin framställning och ger högre utsläpp av koldioxid. Centerpartiet vill därför främja användandet av trämaterial vid bostadsbyggande. Genom trämaterial med låg miljöbelastning och energieffektiva konstruktioner har byggsektorn möjligheter att på både lång och kort sikt reducera utsläpp av koldioxid.

Skogs- och jordbruksmark har stor potential att binda in koldioxid och fungera som en kolsänka, samtidigt kan markerna också bidra till stora utsläpp av växthusgaser. Betydande avgångar av koldioxid sker vid bruk av organogena jordar, det vill säga, jordar med hög mullhalt, medan åkermark orsakar mindre utsläpp av koldioxid. Det råder en varierande kunskapsgrad om vad som är bästa åtgärden för att minska utsläppen av koldioxid från dessa marker. Exempelvis menar Jordbruksverket att återställande till våtmark skulle utgöra en effektiv metod för att minska avgången. Andra åtgärder för åkermark och betesmark inkluderar ökad kolinbindning på åkermark eller plantering av fler buskar och träd på betesmark. Centerpartiet anser att berörda myndigheter bör få i uppdrag att genomföra en strategisk planering över hur utsläppen av växthusgaser från skogs- och jordbrukets organogena jordar kan minska och hur koldioxidinbindningen kan öka i åker- och betesmark.

Vi måste ha fler jobb på landsbygden och en hållbar utveckling i hela landet. Skogen och jobben i skogen spelar där en avgörande roll. En stor vinst med den svenska skogspolitiken har varit de övergripande principer som regelverket bygger på. Dels

politikens dubbla och jämställda mål om miljö och produktion och att lagstiftningens utgångspunkt är frihet under ansvar. Centerpartiet anser därför att skogsvårdslagstiftningens inriktning ska baseras på jämställda mål mellan uthållig produktion som ger en god avkastning och bibehållandet av biologisk mångfald.

För att inte inskränka på äganderätten när det gäller skogsbruk vill Centerpartiet att Sverige i EU ska värna om den svenska modellen för skogsbruk. Sverige har en fungerande och ansvarfull modell som bygger på att vi tar hänsyn till både miljö och produktion. Centerpartiet tycker därför inte att EU på detaljnivå ska bestämma hur Sverige ska bedriva sitt skogsbruk.

Majoriteten av skogsägarna i Sverige är att beteckna som familjeskogsbrukare som inte sällan sedan flera generationer tillbaka brukat sin egen skog. Än mer byråkrati skulle vara förödande för det engagemang och det naturvårdande arbete som alla dessa engagerade skogsägare bedriver varje dag. Dagens regelverk har en stabil grund och Centerpartiet slår vakt om denna.

För en tid sedan började Skogsstyrelsen att publicera alla skogsbruksplaner digitalt på hemsidan, vilket innebär att det blir lättare att överklaga avverkningar. Centerpartiet är oroat för att detta kommer att leda till fler okynnesanmälningar, hota skogsägares integritet och framförallt hämma det svenska skogsbruket. Därför vill Centerpartiet att Skogsstyrelsen ser över vilka effekter digital publicering av skogsbruksplaner får för det svenska skogsbruket.

Centerpartiet bidrog i alliansregeringen med att dra igång initiativet Skogsriket. En vision om hur vi än mer skulle kunna dra nytta av alla de värden som finns och kommer från den svenska skogen. Skogsriket har också bidragit till att dra igång regionala utvecklingsarbeten där bland annat regionala skogsriksstrategier tagits fram.

Ett nationellt skogsprogram kan vara ett verktyg för att få en hållbar landsbygd med fler jobb och mer tillväxt i skogen. Programmet kan ta till vara på skogen och dess värdekedja som än tydligare skulle kunna bidra till utvecklingen mot ett hållbart samhälle och en biobaserad samhällsekonomi. Centerpartiet drev i regeringsställning på för att Sverige skulle utveckla ett nationellt skogsprogram som omfattar skogens ekonomiska, sociala och miljömässiga värden. En process som är tänkt att mynna ut i ett nationellt skogsprogram pågår för närvarande.

En långsiktig strategi ger mervärden av olika slag t.ex. bättre sektorsintegrering, bättre tydlighet och förankring i sektorn och därmed större kraft i genomförandet av skogs- och miljöpolitiken samt angränsande politikområden. Dessutom skulle man sannolikt uppnå ökad tydlighet och transparens i det internationella arbetet. Samverkan mellan alla olika intressen är en viktig förutsättning, och det är av stor vikt att nuvarande regering slutför det påbörjade arbetet. För att den process som nu pågår ska vara lyckosam så måste man undvika parallella processer under den dialogprocess som nu pågår.

Genom enklare regelverk och bättre service från myndigheterna kan företagen fokusera på att driva företag. I regeringsställning tog Centerpartiet beslut om flera förenklingar för skogsföretagen och skogsägarna samt om att genomföra djupare analyser för eventuellt ytterligare förenklingar. Förenklingarna har bland annat genomförts för att underlätta för försöksverksamhet och för åtgärder för att bevara och utveckla natur- och kulturmiljövärden och för att skapa en ökad flexibilitet och minskad administrativ börda för skogsbruket.

Sverige måste ha ambitiösa mål när det gäller förenkling för företag. Bland annat vill Centerpartiet att det ska gå att lämna alla uppgifter till ett ställe istället för att lämna

in papper och blanketter flera gånger. Samtidigt behöver skogsnäringen en bättre kontakt med myndigheter för att kunna bedriva skogsbruk. Skogsstyrelsen bör därför ha ett dialogfrämjande uppdrag så att företagarna kan ägna tid åt sitt företag.

Ett annat exempel på förenklingsförslag är att korta den så kallade sexveckorsregeln, det vill säga den tid som en markägare måste vänta från det att en avverkningsanmälan har lämnats till Skogsstyrelsen tills dess det är tillåtet att påbörja avverkningen.

Skogsstyrelsen bör ges i uppdrag att analysera och beskriva hur myndighetens arbete skulle behöva organiseras för att möjliggöra en kortare tid med bibehållen kvalitet när det gäller miljöhänsyn, produktion och dialog.

För Centerpartiet är skyddet av äganderätten helt central. Det är en viktig del för att människor ska kunna bo och verka på den svenska landsbygden, våga satsa och skapa fler jobb. Men det handlar också om tryggheten för den enskilda människan ifall en ekonomisk säkerhet som exempelvis ett skogsinnehav innebär helt plötsligt försvinner. Därför vill vi att ersättningar till markägare som får sin äganderätt inskränkt måste stärkas.

Kristina Yngwe (C)

Rickard Nordin (C)

Eskil Erlandsson (C)